

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:8

Rikoslain 50 luvun muuttaminen

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:8

Rikoslain 50 luvun muuttaminen

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2006

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
20.3.2006

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>Lena Andersson, lainsäädäntöneuvos</p>	<p>Julkaisun laji Ehdotus hallituksen esitykseksi</p>		
	<p>Toimeksiantaja Oikeusministeriö Lainvalmisteluosasto</p>		
	<p>Toimielimen asettamispäivä</p>		
<p>Julkaisun nimi Rikoslain 50 luvun muuttaminen</p>			
<p>Julkaisun osat Ehdotus hallituksen esitykseksi</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Esityksessä ehdotetaan eräitä muutoksia rikoslain huumausainerikoksia koskevaan 50 lukuun.</p> <p>Huumausainerikosten yrityksen rangaistavuutta ehdotetaan laajennettavaksi. Huumausaineen viljelyn, kuljettamisen ja kuljetuttamisen yritys ehdotetaan säädettyväksi huumausainerikoksena rangaistavaksi. Myös huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavaksi säädetyn huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten tapahtuvan välineiden, tarvikkeiden tai aineiden valmistamisen, kuljettamisen, luovuttamisen tai välittämisen yritys ehdotetaan säädettyväksi rangaistavaksi.</p> <p>Rikoslakiin ehdotetaan säädettyväksi uusi törkeää huumausainerikoksen edistämistä koskeva säännös.</p> <p>Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan huumausainerikosta, törkeää huumausainerikosta, huumausainerikoksen valmistelua, huumausainerikoksen edistämistä ja ehdotettua törkeää huumausainerikoksen edistämistä.</p> <p>Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin neuvoston 25 päivänä lokakuuta 2004 tekemä puitepäättös laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta.</p>			
<p>Avainsanat: (asiasanat) Rikoslaki, huumausainerikokset</p>			
<p>Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 6/481/2006, OM019:00/2006</p>			
<p>Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:8</p>	<p>ISSN 1458-7149</p>	<p>ISBN 952-466-351-1</p>	
<p>Kokonaissivumäärä</p>	<p>Kieli</p>	<p>Hinta</p>	<p>Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja Oikeusministeriö, lainvalmisteluosasto</p>		<p>Kustantaja Oikeusministeriö</p>	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIE MINISTERIET

Utgivningsdatum
20.3.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Förslag till regeringsproposition	
Lena Andersson, lagstiftningsråd		Uppdragsgivare Justitieministeriet Lagberedningsavdelningen	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Ändring av 50 kap. i strafflagen Rikoslain 50 luvun muuttaminen			
Publikationens delar Förslag till regeringsproposition			
Referat			
<p>I propositionen föreslås en del ändringar i strafflagens 50 kap., som gäller narkotikabrott.</p> <p>Det föreslås att straffbarheten för försök till narkotikabrott utvidgas. Det föreslås att försök att odla, transportera eller låta transportera narkotika skall vara straffbart som narkotikabrott. Också försök till främjande av narkotikabrott genom tillverkning, transport, överlåtelse eller förmedling av redskap, tillbehör eller ämnen för olaglig tillverkning, odling, införsel eller utförsel av narkotika föreslås bli straffbart.</p> <p>I strafflagen föreslås en ny bestämmelse om grovt främjande av narkotikabrott.</p> <p>Det föreslås att straffansvaret för juridiska personer utsträcks till att omfatta narkotikabrott, grovt narkotikabrott, förberedelse till narkotikabrott, främjande av narkotikabrott och det föreslagna grovt främjande av narkotikabrott.</p> <p>I och med de föreslagna bestämmelserna genomförs Europeiska unionens råds rambeslut av den 25 oktober 2004 om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel.</p>			
Nyckelord Strafflagen, narkotikabrott			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 6/481 /2006, JM019:00/2006			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:8		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-351-1
Sidoantal	Språk	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet, lagberedningsavdelningen		Förlag Justitieministeriet	

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että huumausaineen viljelyn, kuljettamisen ja kuljetuttamisen yritys säädetään huumausainerikoksena rangaistavaksi. Myös huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavaksi säädetyn huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten tapahtuvan välineiden, tarvikkeiden tai aineiden valmistamisen, kuljettamisen, luovuttamisen tai välittämisen yritys ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi.

Rikoslakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi törkeää huumausainerikoksen edistämistä koskeva säännös. Jos huumausainerikoksen edistämisessä rikoksentekijä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen taikka toiminnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostelleen törkeä, rikoksentekijä olisi tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä. Rangaistukseksi ehdotetaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan huumausainerikosta, törkeää huumausainerikosta, huumausainerikoksen valmistelua, huumausainerikoksen edistämistä ja ehdotettua törkeää huumausainerikoksen edistämistä.

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin neuvoston 25 päivänä lokakuuta 2004 tekemä puitepäättös laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 12 päivänä toukokuuta 2006.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto.....	3
2. Nykytila	3
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	3
4. Esityksen vaikutukset	4
5. Asian valmistelu	4
6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	6
1. Puitepäättös laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta ja sen edellyttämät muutokset lainsäädäntöön	6
1 artikla. Määritelmät	6
2 artikla. Huumausaineiden ja niiden lähtöaineiden laittomaan kauppaan iittyvät rikokset	8
3 artikla. Yllytys, avunanto ja yritys	9
4 artikla. Seuraamukset	11
5 artikla. E erityiset olosuhteet	16
6 artikla. Oikeushenkilöiden vastuu	16
7 artikla. Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset	17
8 artikla. Lainkäyttövalta ja syytteesenpano	17
9 artikla. Täytäntöönpano ja kertomukset	19
10 artikla. Alueellinen soveltaminen	19
11 artikla. Voimaantulo	19
2. Lakiehdotuksen perustelut.....	20
3. Voimaantulo	22
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	22
<i>Lakiehdotus</i>	23
1. Laki rikoslain 50 luvun muuttamisesta	23
<i>Lagförslag</i>	25
1. Lag om ändring av 50 kap. i strafflagen	25

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Esityksen taustalla on Euroopan unionin neuvoston 25 päivänä lokakuuta 2004 hyväksymä puitepäättös 2004/757/YOS laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissäntöjen vahvistamisesta (EYVL nro L 335, 11.11.2004, s. 8-11).

Lainsäädäntötoimien tarve laittoman huumausainekaupan torjumiseksi on todettu useassa neuvoston ja komission asiakirjassa. Asia on mainittu toimintasuunnitelmassa parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta, jonka neuvosto (oikeus- ja sisäasiat) hyväksyi Wienissä 3 päivänä joulukuuta 1998. Asiaan kiinnitettiin huomiota myös Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa neuvoston päätelmissä ja erityisesti niiden 48 kohdassa, Helsingissä 10 ja 12 päivänä joulukuuta 1999 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston hyväksymässä Euroopan unionin huumausainestrategiassa (2000–2004) sekä Santa Maria da Feirassa 19 ja 20 päivänä kesäkuuta 2000 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamassa Euroopan unionin huumausaineita koskevassa toimintasuunnitelmassa (2000–2004). Edellä mainituissa asiakirjoissa todettiin tarve hyväksyä huumausaineiden ja lähtöaineiden laittoman kaupan rikostunnusmerkistöjä koskevat vähimmäissännöt, joiden avulla näiden aineiden kauppaa voidaan torjua Euroopan unionin tasolla yhteisin toimin.

Puitepäättöksen johdannossa todetaan, että Euroopan unionin toiminnassa on toissijaisuusperiaatteen mukaisesti keskityttävä kaikkein vakavimpien huumausainerikosten torjuntaan. Tietynlaisen henkilökohtaiseen käyttöön liittyvän toiminnan jättäminen puitepäättöksen soveltamisalan ulkopuolelle ei merkitse neuvoston ohjeen antamista siitä, kuinka jäsenvaltioiden pitäisi käsitellä tällaisia tapauksia kansallisessa lainsäädännössään.

2. Nykytila

Huumausainerikoksista säädetään rikoslain 50 luvussa. Luvussa säädetään rangaistavaksi huumausainerikos (1 §), törkeä huumausainerikos (2 §), huumausaineen käyttörikos (2 a §), huumausainerikoksen valmistelu (3 §) ja huumausainerikoksen edistäminen (4 §). Luvussa on myös määritelmäsäännös (5§) sekä menettämisseuraamusta (6 §) ja toimenpiteistä luopumista koskeva säännös (7 §). Mainittuja säännöksiä kuvataan esityksen kannalta merkityksellisin osin tarkemmin puitepäättöksen artiklojen käsittelyn yhteydessä yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 2.1.

Vuonna 2004 tuomittiin rangaistusmääräysmenettelyssä tai alioikeudessa huumausainerikoksista 7756 henkilöä. Näistä 2388 sai tuomion huumausainerikoksesta, 338 tuomittiin törkeästä huumausainerikoksesta ja huumausaineen käyttörikoksesta tuomittiin 5015 henkilöä. Huumausainerikoksen valmistelusta annettiin 13 ja huumausainerikoksen edistämisestä 2 tuomiota.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on puitepäättöksen kansallisen täytäntöönpanon edellyttämien muutosten tekeminen lainsäädäntöön.

Rikoslain 50 luvun 1 §:ään ehdotetaan muutettavaksi niin, että huumausaineen viljelyn, kuljettamisen ja kuljettamisen yritys säädetään rangaistavaksi. Samoin ehdotetaan, että huumausainerikoksen edistämisenä rikoslain 4 §:n 1 kohdassa rangaistavaksi säädetyn huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavienttiä varten ta-
pahtuvan välineiden, tarvikkeiden tai aineiden valmistamisen, kuljettamisen, luovuttamisen tai välittämisen yritys säädetään rangaistavaksi.

Rikoslain 50 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a §, jossa säädettäisiin törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä. Huumausainerikoksen edistäminen olisi törkeä, jos rikoksen-
tekijä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen tai toi-
minnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rangaistusasteikoksi ehdotetaan vankeut-
ta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Törkeän huumausainerikoksen edis-
tämisen yritys ehdotetaan rangaistavaksi samassa laajuudessa kuin teon perusmuodossakin.

Rikoslain 50 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 §, jolla oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikok-
sen valmisteluun, huumausainerikoksen edistämiseen ja ehdotettuun uuteen törkeään huumausainerikoksen edistämiseen.

Lakiehdotuksen tultua hyväksytyksi törkeä huumausainerikoksen edistäminen säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella kansainväliseksi rikokseksi lisäämällä se muiden huumausai-
nerikosten joukkoon rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen 4 kohtaan.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä tehostetaan huumausainerikosten torjuntaa Euroopan unionissa yhdenmukais-
tamalla rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia sen jäsenvaltioissa. Esitys ankaroittaisi eri-
tyisesti huumausaineiden valmistuksessa käytettävien lähtöaineiden seuraamusjärjestel-
mää. Huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavat lähtöaineiden valmistukseen tai kä-
sittelyyn liittyvät laittomat teot eivät ole kansallisesti merkittävä ongelma. Oikeuskäytän-
nössä huumausainerikoksen edistämisestä on annettu muutama tuomio vuodessa (2 tuo-
miota vuonna 2004). Euroopan unionin jäsenmaissa lähtöaineisiin liittyvä laiton toiminta
on kuitenkin osa ammattimaista organisoitunutta rikollisuutta, minkä vuoksi jäsenmaiden
lainsäädäntöä ja seuraamusjärjestelmää halutaan unionissa näiden rikosten osalta yhden-
mukaistaa ja tehostaa.

Esityksellä ei ole taloudellisia, organisatorisia tai ympäristöön ulottuvia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Valtioneuvosto lähetti 13 päivänä syyskuuta 2001 eduskunnalle kirjelmän perustuslain 96
§:n 2 momentin mukaisesti ehdotuksesta puitepäätökseksi laittoman huumausainekaupan
rikostunnusmerkistöjen ja seuraamusten vähimmäissäännöksistä (U 58/2001 vp). Edus-
kunnan lakivaliokunta antoi ehdotuksesta lausunnon (LaVL 22/2001 vp). Oikeusministeriö
lähetti lisäksi 27 päivänä toukokuuta 2002 eduskunnalle perustuslain 96 §:n 3 momentin
mukaisesti asiasta jatkokirjelmän.

Oikeusministeriössä valmisteltiin puitepäätöksen kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi virkatyönä luonnos hallituksen esitykseksi, josta pyydettiin päivätyllä kirjeellä lausunnotviranomaiselta. Hallituksen esitys.....

6. Muita asiaan vaikuttavia seikkoja

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys huumausainelainsäädännön ja rikoslain 50 luvun 1 ja 5 §:n muuttamiseksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan täsmennettäväksi huumausaineiden määritelmää siten, että huumausaineiksi voidaan valtioneuvoston asetuksella lukea myös aineet, joiden ottamisesta valvontaan päätetään neuvoston 10 päivänä toukokuuta 2005 tekemän uusia psykoaktiivisia aineita koskevaa tietojenvaihtoa, riskienarviointia ja valvontaa koskevan päätöksen mukaisessa menettelyssä. Nyt käsillä olevalla hallituksen esityksellä täytäntöön pantava puitepäätös edellyttää kyseisen päätöksen mukaisessa menettelyssä päätettyjen aineiden määrittelemistä huumausaineiksi jäsenvaltioissa (ks. 1 artikla. Määritelmät). Sosiaali- ja terveysministeriön valmisteleva kyseiseen hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus ja siihen perustuva valtioneuvoston asetus tulisi siten puitepäätöksen velvoitteiden täyttämiseksi olla voimassa ennen tai samanaikaisesti tähän esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen kanssa.

Kyseisessä valmisteltavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotettaisiin myös rikoslain 50 luvun 1 §:n § 1 kohdan muuttamista niin, että rangaistavaksi säädettäisiin khat-kasvin (*Catha Edulis*), meskaliinia sisältävien kaktuskasvien tai *Philosybe*-sienien viljely käytettäväksi huumausaineena tai niiden valmistuksessa taikka tuotannossa. Mainittu valmisteltavana oleva lakiehdotus ja nyt käsillä olevaan esitykseen sisältyvä ehdotus saman lainkohdan muuttamiseksi tulee sovittaa yhteen eduskunnassa niitä käsiteltäessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Puitepäättös laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta ja sen edellyttämät muutokset lainsäädäntöön

1 artikla. Määritelmät

Puitepäättöksen 1 artikla sisältää huumausaineiden, lähtöaineiden ja oikeushenkilön määritelmät. Artiklan 1 kohdan mukaan ”huumausaineilla” tarkoitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien seuraavien yleissopimusten soveltamisalaan kuuluvia aineita: a) narkoottisia aineita koskeva yleissopimus vuodelta 1961 (SopS 43/1965), sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1972 pöytäkirjalla (SopS 42/1975); b) psykotrooppisia aineita koskeva Wienin yleissopimus vuodelta 1971 (SopS 60/1976).

Huumausaineiden lähtöaineilla tarkoitetaan artiklan 2 kohdan mukaan kaikkia aineita, jotka luokitellaan huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan 20 päivänä joulukuuta 1988 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (SopS 44/1994) 12 artiklan mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi annetussa yhteisön lainsäädännössä.

Suomi on ratifioinut kaikki edellä mainitut Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukset ja huumausainelain (1993/1289) 2 §:ssä säädetyt määritelmät ja sen nojalla annetut sosiaali- ja terveysministeriön päätökset vastaavat sopimusten vaatimuksia.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan huumausaineilla tarkoitetaan lisäksi aineita, joiden valvonta perustuu yhteiseen toimintaan 97/396/YOS 16 päivältä kesäkuuta 1997 uusista synteettisistä huumausaineista koskevasta tiedonvaihdesta, riskien arvioinnista ja valvonnasta. Yhteinen toiminta 97/396/YOS on kumottu 21 päivänä toukokuuta 2005 voimaan tulleella neuvoston päätöksellä 2005/38/YOS, joka koskee uusia psykoaktiivisia aineita koskevaa tietojenvaihtoa, riskienarviointia ja valvontaa. Päätöstä sovelletaan sen 2 artiklan mukaan aineisiin, joita ei ole lueteltu vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksessa, mutta voivat aiheuttaa vastaavan uhan kansanterveydelle kuin sopimuksen I, II tai IV luettelossa mainitut aineet. Soveltamisalaan kuuluvat myös aineet, joita ei ole lueteltu vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevassa yleissopimuksessa, mutta jotka voivat aiheuttaa vastaavan uhan kansanterveydelle kuin sopimuksen I, II, III ja IV luettelossa mainitut aineet (niin sanotut uudet psykotrooppiset aineet). Päätös koskee lopputuotteita, mutta ei lähtöaineita.

Suoritetun riskiarvioinnin perustella neuvosto voi päättää, että uusi synteettinen huumausaine, jota ei mainita edellä mainituissa YK:n huumausaineyleissopimuksissa, tulee jäsenvaltioissa saattaa vastaavien valvontatoimien ja rangaistusten piiriin, jotka koskevat yleissopimuksen kattamia huumausaineita.

Kumotun vuoden 1997 yhteisen toiminnan mukaisesti on tehty kaksi neuvoston päätöstä, joista ensimmäinen koskee 4-MTA (P-metyyliamfetamiini eli 4-metyyliamfetamiini) -nimistä ainetta, toinen PMMA (parametoksimetyyliamfetamiini tai N-metyyli-1-[4-metoksifenyyli]-2-aminopropaani) -nimistä ainetta ja kolmas uusia synteettisiä huumausaineita 2C-I (2,5-dimetoksi-4-jodifenyyliamiini), 2C-T-7 (2,5-dimetoksi-4-(n)-propyyliiofenyyliamiini) ja TMA-2 (2,4,5-trimetoksiamfetamiini). Neuvoston uusia psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdesta, riskienarvioinnista ja valvonnasta tekemän päätöksen 2005/38/YOS 12 artiklan perusteella nämä ja muut yhteisen toiminnan 5

artiklan perusteella tehdyt neuvoston päätökset ovat edelleen oikeudellisesti päteviä, vaikka vuoden 1997 yhteinen toiminta onkin kumottu.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys eduskunnalle huumausainelakiin sekä laiksi rikoslain 50 luvun 1 ja 5 §:n muuttamisesta. Voimassa olevaan lainsäädäntöön samoin kuin edellä mainitussa esityksessä ehdotettavaan uuteen huumausainelakiin sisältyvät huumausaineiden määritelmät perustuvat YK:n yleissopimukseen ja vastaavat puitepäätöksen vaatimuksia. Valmisteltavana olevassa hallituksen esityksessä huumausaineiden määritelmää tullaan lisäksi muuttamaan niin, että huumausaineiksi voitaisiin valtioneuvoston asetuksella lukea myös aineet, joiden valvontaan ottamisesta päätettäisiin edellä mainitun neuvoston päätöksen 2005/38/YOS mukaisesti sekä lakiin otettavan siirtymäsäännöksen perusteella myös aineet, joiden valvonnasta on päätetty kumotun yhteisen toiminnan 97/396/YOS perusteella tehdyillä neuvoston päätöksillä.

Edellä ehdotettujen valmisteltavana olevien lakimuutosten voimaan tultua lainsäädännössä käytetyt huumausaineiden määritelmät vastaisivat puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdan a- ja b alakohdian vaatimuksia.

Huumausaineiden lähtöaineiden valvonnasta säädetään Euroopan yhteisön lainsäädännössä, jonka perustana on edellä mainittu vuoden 1988 huumausaineita ja psykotrooppisia aineita koskeva sopimus. Euroopan yhteisön lähtöaineita koskeva lainsäädäntö on muuttunut 18 päivänä elokuuta 2004 siten, että yhteisön jäsenvaltioiden välistä lähtöaineiden kaupan valvontaa koskeva direktiivi on korvattu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 273/2004 huumausaineiden lähtöaineista, jäljempänä sisäkaupan lähtöaineasetus.

Sisäkaupan lähtöaineasetuksen tavoitteena on toteuttaa huumausaineiden lähtöaineiden kaupan yhdenmukainen valvonta yhteisössä ja estää näiden aineiden kulkeutuminen laittomaan valmistukseen.

Sisäkaupan lähtöaineasetuksella valvottavilla aineilla eli luokitelluilla aineilla tarkoitetaan asetuksen liitteessä 1 lueteltuja aineita, mukaan lukien näitä aineita sisältävät seokset ja luonnontuotteet. Luokiteltuihin aineisiin ei kuitenkaan sisälly lääkkeitä, sellaisina kuin ne on määritelty ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2001/83/EY. Luokiteltuihin aineisiin ei myöskään sisälly lääkevalmisteet, seokset, luonnontuotteet tai muut valmisteet, joiden koostumus on sellainen, ettei näitä aineita ole helppo käyttää tai uuttaa yksinkertaisilla tai taloudellisesti kannattavilla tavoilla. Luokitellut aineet on jaettu kolmeen luokkaan, ja valvonnan taso vaihtelee sen mukaan mihin luokkaan aine kuuluu. Luokiteltujen aineiden luokka 1 vastaa vuoden 1988 huumausaineita ja psykotrooppisia aineita koskevan sopimuksen luetteloa I. Sopimuksen luettelon II kuuluvat aineet on jaettu asetuksessa kahteen luokkaan siten, että laajan laillisen kaupankäynnin kohteena olevat teollisuuskemikaalit on sijoitettu luokkaan 3 ja muut aineet luokkaan 2.

Sisäkaupan lähtöaineasetuksessa määritellään muut kuin luokitellut aineet, joilla tarkoitetaan aineita, joita ei ole lueteltu asetuksen liitteessä 1, mutta joita on todettu käytetyn huumaus- tai psykotrooppisten aineiden laittomassa valmistuksessa. Komissio julkaisee säännöllisesti luettelon muista kuin luokitelluista aineista eli niin sanotun vapaaehtoisesti valvottavien kemikaalien listan. Sen tarkoituksena on auttaa teollisuutta vapaaehtoisesti valvomaan näillä aineilla käytävää kauppaa.

Lähtöaineiden sisäkauppaa koskevan lainsäädännön lisäksi on uudistettu myös yhteisön lähtöaineiden ulkokauppaa koskevat säännökset. Aikaisempi neuvoston asetus (ETY) N:o 3677/90 siihen tehtyine muutoksineen on kumottu neuvoston asetuksella (EY) N:o 111/2005 yhteisön ja kolmansien maiden välisen huumausaineiden lähtöaineiden kaupan valvontaa koskevista säännöistä, jäljempänä ulkokaupan lähtöaineasetus, joka on tullut voimaan 18 päivänä elokuuta 2005.

Ulkokaupan lähtöaineasetuksen tavoitteena on estää huumausaineiden lähtöaineiden kulkeutuminen laittomaan valmistukseen yhteisön ja kolmansien maiden välisessä kaupassa. Ulkokaupan lähtöaineasetuksella valvottavat aineet on määritelty ja luokiteltu samalla tavalla kuin sisäkaupan lähtöaineasetuksessa. Myös muita kuin luokiteltuja aineita koskevat säännökset ovat yhtenevät sisäkaupan lähtöaineasetuksen vastaavien säännösten kanssa.

Huumausaineiden lähtöaineisiin sovelletaan yhteisön sisäkaupan ja ulkokaupan lähtöaineasetusten säännöksiä, jotka perustuvat YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen velvoitteisiin. Voimassa oleva lainsäädäntö vastaa siten puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan velvoitteita lähtöaineiden määrittelyn osalta.

Artiklan 3 kohdan mukaan oikeushenkilöllä tarkoitetaan oikeussubjektia, jolla on oikeushenkilön asema sovellettavan kansallisen lain mukaan, lukuun ottamatta valtioita tai muita julkisia elimiä niiden käyttäessä julkista valtaa, sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä. Määritelmä noudattaa useissa aikaisemmissa puitepäätöksissä vakiintunutta oikeushenkilön määritelmää. Suomen lainsäädännön on jo aikaisempia puitepäätöksiä täytäntöönpannaessa todettu täyttävän artiklan 3 kohdan määritelmän vaatimukset (HE 2/2003 vp, HE 8/2005 vp, HE 52/2005 vp).

2 artikla. Huumausaineiden ja niiden lähtöaineiden laittomaan kauppaan iittyvät rikokset

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että artiklassa mainittu oikeudettomasti harjoitettu tahallinen toiminta on rangaistavaa. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan rangaistavaksi tulee säätää tahallinen huumausaineiden tuotanto, valmistus, uuttaminen, valmistaminen, tarjoaminen, kaupan pitäminen, jakelu, myynti, kaikenlainen uovuttaminen, välitys, lähettäminen, kauttakuljetus, kuljetus, tuonti tai vienti.

Alakohta vastaa lähes sanatarkasti YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen a-kohdan i - kohtaa. Huumausainerikossäännöksiä vuonna 1993 uudistettaessa rikoslain 50 luvun 1 §:n 1-3 kohdat säädettiin vastaamaan sopimuksen velvoitteita. Lainsäädäntö täyttää siten myös puitepäätöksen alakohdan a vaatimukset.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan rangaistavaksi on säädettävä tahallinen oikeudeton oopiumiunikon, kokapensaan tai hampun viljely. YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen 1 kohdan ii alakohdassa on vastaava velvoite, jota rajoittaa kuitenkin määräys siitä, että viljely on rangaistavaa vain huumausaineen tuotantoa varten vuoden 1961 yleissopimuksen määräysten vastaisesti. YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen määräysten mukaisesti rikoslain 50 luvun 1 §:n 1 kohdassa säädetään rangaistavaksi oopiumiunikon, kokapensaan tai hampun viljely käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena. Mainittuja kasveja voidaan viljellä muussakin tarkoituksessa kuin huumausaine-

na käytettäväksi, jolloin viljely on laillista. Muun muassa hampun viljelyyn myönnetään yhteisössä maataloustukea. Laillisiin tarkoituksiin tapahtuva viljely suljetaan puitepäätöksessä rangaistavuuden alan ulkopuolelle edellyttämällä artiklan johdantolauseessa, että viljelyn tulee tapahtua oikeudettomasti (without right). Puitepäätös ei siten ole ristiriidassa Wienin yleissopimuksen vastaavan määräyksen kanssa eikä se tältä osin edellytä lainsäädännön muuttamista.

Rangaistavaksi on artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan säädettävä huumausaineiden hallussapito tai ostaminen jonkin 1 kohdan a alakohdassa mainitun toimen toteuttamiseksi. Puitepäätös edellyttää siten YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen 3 artikla 1 kappaleen a kohdan iii alakohdan mukaisesti hallussapidon tai ostamisen säätämistä rangaistavaksi vain, jos kyseiset teot liittyvät huumausaineen kauppaan liittyviin toimiin. Artiklan 2 kohdassa on lisäksi nimenomaisesti todettu, että 1 kohdassa tarkoitettu toiminta ei kuulu puitepäätöksen soveltamisalaan, jos tekijä harjoittaa sitä yksinomaan henkilökohtaista käyttöönsä varten kansallisessa lainsäädännössä määritellyllä tavalla.

Huumausaineen hallussapito tai yritys hankkia huumausainetta on säädetty rangaistavaksi rikoslain 50 luvun 1 §:n 4 kohdassa. Hankkiminen tai hankkimisen yritys voi olla ostamista tai osto yritys (HE 180/1992 vp, HE 213/2000 vp). Lainsäädäntö täyttää puitepäätöksen vaatimukset ja menee puitepäätöksen velvoitteita pidemmällekin, koska rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä säädetään huumausaineen käyttörikoksena rangaistavaksi myös vähäisen huumausainemäärän hallussapito ja yritys hankkia vähäinen määrä huumausaineita omaa käyttöä varten, mitä on suljettu puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Rangaistavaksi on artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan säädettävä lähtöaineiden valmistus, kuljetus ja jakelu tietoisena siitä, että niitä käytetään huumausaineiden laittomaan tuotantoon tai valmistukseen. YK:n vuoden 1988 yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen a kohdan iv alakohdassa on vastaava velvoite, joka koskee kuitenkin huumausaineen valmistuksessa käytettävien niin sanottujen lähtöaineiden lisäksi myös huumausaineen valmistuksessa käytettäviä välineitä ja muuta materiaalia. Yleissopimuksen velvoite on pantu täytäntöön säätämällä rikoslain 50 luvun 3 §:ssä huumausainerikoksen valmistelusta sekä 4 §:ssä huumausainerikoksen edistämisestä. Lainsäädäntö vastaa siten myös puitepäätöksen vaatimuksia.

Artiklan 2 kohdassa todetaan, että edellä 1 kohdassa tarkoitettu toiminta ei kuulu puitepäätöksen soveltamisalaan, jos tekijä harjoittaa sitä yksinomaan henkilökohtaista käyttöönsä varten kansallisessa lainsäädännössä määritellyllä tavalla. Lausuma liittyy puitepäätöksen johdannon kohtaan 4, jossa todetaan, että Euroopan unionissa on toissijaisuusperiaatteen mukaisesti keskityttävä kaikkein vakavimpien huumausainerikosten torjuntaan. Tietynlaisen henkilökohtaiseen käyttöön liittyvän toiminnan jättäminen puitepäätöksen soveltamisalan ulkopuolelle ei kuitenkaan merkitse neuvoston ohjeen antamista siitä, kuinka jäsenvaltioiden pitäisi käsitellä tällaisia tapauksia kansallisessa lainsäädännössään.

3 artikla. Yllytys, avunanto ja yritys

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklassa tarkoitetun rikoksen yllytys, avunanto siihen tai sen yritys säädetään rikokseksi. Rikoksen osallisuus, yhteenliittyminen tai salahanke rikoksen tekemiseksi, yritys, avunanto, yllytys, edistäminen tai neuvominen mainitaan myös YK:n vuoden

1988 yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen c kohdan alakohdassa iv. Yleissopimuksen c kohdan määräykset eivät kuitenkaan ole velvoittavia, vaan jäsenvaltion on täytännönpannava ne siinä laajuudessa kuin perustuslain periaatteet ja oikeusjärjestyksen keskeiset käsitteet sen sallivat.

Puitepäättöksen 3 artiklan määräys on sen sijaan velvoittava.

Rikoslain 50 luvun säännöksissä on YK:n yleissopimuksen sallimissa rajoissa käytetty harkintaa eikä kaikkien siinä mainittujen tekojen yritystä ole säädetty rangaistavaksi. Voimassa olevassa laissa vain huumausaineen valmistamisen, maahantuonnin, viennin, levittämisen eri tapojen ja hankinnan yritys on säädetty rangaistavaksi. Puitepäättöksen velvoitteiden täyttämiseksi rikoslain 50 luvun 1 §:ää on muutettava niin, että myös huumausaineen viljelyn, kuljettamisen ja kuljetuttamisen yritys säädetään rangaistavaksi. Rikoslain 50 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan rangaistusasteikkoa rikoksen jäämisestä yrityksen asteelle lievennetään vain, jollei rikoksen yritystä ole tapaukseen soveltuvassa rikossäännöksessä rinnastettu täytettyyn tekoon. Huumausainerikossäännöksessä mainittujen tekojen yritys rinnastetaan täytettyyn tekoon ja niistä rangaistaan kuten täytetystä teosta.

Törkeän huumausainerikoksen yritys on nykyisin ja jatkossa rangaistavaa samassa laajuudessa kuin teon perusmuodon yrityskin (HE 180/1992 vp).

Puitepäättös edellyttää myös 2 artiklan 1 kohdan d alakohdassa mainittujen lähtöaineiden valmistuksen, kuljetuksen ja jakelun yrityksen säätämistä rangaistavaksi, jos niitä käytetään huumausaineiden laittomaan tuotantoon tai valmistukseen. Siltä osin kuin kyse on rikosentekijän oman rikoksen valmisteluun liittyvistä toimista, tekoihin soveltuu ja puitepäättöksen velvoitteet täyttää huumausainerikoksen valmistelua koskeva rikoslain 50 luvun 3 §:n säännös. Koska valmistelu ulottaa rangaistavuuden yritystä laajemmalle, ei ole tarpeen säätää yritystä erikseen näissä tilanteissa säätää rangaistavaksi.

Jos taas kyse on toisen tekemän tai suunnitteleman rikoksen edistämisestä samoilla toimilla, sovellettavaksi tulee rikoslain 50 luvun 4 §:n 1 kohdan säännös huumausainerikoksen edistämisestä HE 180/1992 vp). Tällaisissa teoissa on kyse päärikokseen nähden itsenäisistä toimista, jotka puitepäättös velvoittaa säätämään yritysasteelle jäävinä rangaistaviksi. Mainittujen tekojen yritystä ei ole säännöksessä nykyisin säädetty rangaistavaksi.

Puitepäättöksen velvoite koskee vain huumausainerikoksen valmistuksessa käytettäviä aineita. Se ei siten velvoita rikoslain 50 luvun 4 §:n 1 kohdassa mainittujen lähtöaineiden valmistukseen käytettäviin välineisiin tai materiaaliin liittyvien tekojen yrityksen säätämistä rangaistavaksi. Ei ole kuitenkaan perusteltua asettaa huumausaineen valmistuksessa käytettäviä välineitä ja tarvikkeita yrityksen rangaistavuuden osalta eri asemaan kuin sen valmistuksessa käytettäviä aineita. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että huumausainerikoksen edistämisen yritys koskisi 1 kohtaa kokonaisuudessaan. Rangaistavaksi ehdotetaan siten säädettäväksi myös huumausaineen valmistukseen käytettäviin välineisiin ja materiaaliin liittyvien tekojen yritys.

Myös huumausainerikoksen rahoittaminen on säädetty huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavaksi rikoslain 50 luvun 4 §:n 2 kohdassa. Puitepäättökseen ei kuitenkaan sisälly määräyksiä huumausainerikoksen rahoittamisen tai sen yrityksen rangaistavuudesta. Puitepäättöksen velvoitteiden täyttämiseksi on siten riittävää, että yrityksen rangaistavuus ulotetaan koskemaan vain rikoslain 50 luvun 4 §:n 1 kohtaa.

Yritystä ei huumausainerikoksen edistämisen osalta kuitenkaan toisin kuin huumausainerikoksessa rinnastettaisi täytettyyn tekoon. Yritysteelle jäävästä teosta tuomittaisiin siten lievennetyn rangaistusasteikon mukaan rikoslain 6 luvun 8 §:n mukaan.

Myös ehdotetun uuden törkeän huumausainerikoksen edistämisen yritys ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi siltä osin kuin teon perusmuodon yritys olisi rangaistavaa. Ehdotetun uuden säännöksen tultua voimaan lainsäädäntö täyttäisi siten puitepäätöksen vaatimukset yrityksen rangaistavuudesta tältäkin osin.

Puitepäätöksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi jättää rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolelle yrityksen tarjota tai valmistaa 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja huumausaineita sekä 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun huumausaineiden hallussapidon yrityksen. Myymisen yritys on puitepäätöksessä velvoitettu säätämään rangaistavaksi, joten tarjoamisen yrityksen säätäminen erikseen rangaistavaksi on jätetty jäsenvaltion harkintaan. Valmistamisen jäämisessä yritysasteelle voi olla kyse rikosoikeuden yleisten oppien mukaan rankaisemattomasta kelvottomasta yrityksestä (HE 180/1992 vp), mikä selittää sen, että myös se on puitepäätöksen mukaan mahdollista jättää rangaistavuuden ulkopuolelle.

Rikoslain 50 luvun 1 §:ssä mainittu huumausaineen levittäminen kattaa myös kaupaksi tarjoamisen (HE 180/1992 vp). Koska sekä huumausaineen levittämisen sekä valmistamisen yritys on rikoslain 50 luvun 1 §:ssä jo nykyisin säädetty rangaistavaksi, puitepäätöstä täytäntöönpannaessa ei ole tarvetta käyttää puitepäätöksen sallimaa mahdollisuutta jättää näiden tekojen yritystä rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolelle.

Huumausaineen hallussapidon yritystä ei ole säädetty rangaistavaksi. Yritystä pitää huumausainetta hallussa on yleensä edeltänyt yritys hankkia sitä, mikä on jo rangaistavaa 1 §:n 4 kohdan mukaan (HE 213/2000 vp). Hallussapidon yrityksen osalta esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi käytettäväksi artiklan 2 kohdassa jäsenvaltiolle varattua mahdollisuutta sulkea tämä teko rangaistavuuden ulkopuolelle.

Edellä ehdotettujen muutosten avulla lainsäädäntö saatettaisiin kaikilta osin vastaamaan puitepäätöksen velvoitteita.

4 artikla. **Seuraamukset**

Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 ja 3 artiklassa määritellyistä rikoksista voidaan määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia rikosoikeudellisia seuraamuksia. Toisen alakohdan mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään yhdestä kolmeen vuotta vankeutta.

Rikoslain 50 luvun 1 §:n huumausainerikoksesta, 3 §:n huumausainerikoksen valmistelusta sekä 4 §:n huumausainerikoksen edistämisestä on säädetty seuraamukseksi enintään kaksi vuotta vankeutta. Lainsäädäntö täyttää siten artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan vaatimukset.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään viidestä kymmeneen vuotta vankeutta ainakin kaikissa seuraavissa tapauksissa: a) rikos koskee suuria huumausainemääriä; b) rikos koskee joko terveydelle kaikkein haitallisimpia huumausaineita tai on vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä.

Rikoslain 50 luvun 2 §:n 1 kohdan mukaan huumausainerikos katsotaan törkeäksi, jos rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta, ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvioiden törkeä. Pykälän 4 kohdassa mainitaan myös vakavan hengen tai terveyden vaarantamisen aiheuttaminen usealle henkilölle. Törkeästä huumausainerikoksesta on säädetty seuraamukseksi enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistus. Erittäin vaarallinen huumausaine on määritelty luvun 5 §:n 2 momentissa huumausaineeksi, jonka käyttöön liittyy virheellisestä annostuksesta johtuva hengenvaara, lyhytaikaisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara tai voimakkaat vieroitusoireet.

Voimassa oleva lainsäädäntö vastaa artiklan 2 kohdan vaatimuksia. Lainsäädäntö menee puitepäätöksen vaatimuksia pitemmällekin, koska törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistössä mainitaan kaikki kolme puitepäätöksen a-b alakohdissa mainittua edellytystä, vaikka sen b alakohdassa mainitut perusteet ovat vaihtoehtoisia. Rikoslaki menee myös puitepäätöksen vaatimuksia pidemmälle edellyttäessään usealle ihmiselle aiheutetun vakavan hengen tai terveyden vaaraa, kun taas puitepäätöksen mukaan huumausaineen on tullut (konkreettisesti) vahingoittaa useiden henkilöiden terveyttä.

Artiklan 3 kohta velvoittaa jäsenvaltiota varmistamaan, että 2 kohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään kymmenen vuotta vankeutta, kun rikos on tehty rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa 21 päivänä joulukuuta 1998 hyväksytyssä yhteisessä toiminnassa 98/733/YOS annetun määritelmän mukaisen rikollisjärjestön puitteissa (jäljempänä vuoden 1988 yhteinen toiminta).

Törkeää huumausainerikosta koskevassa rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa mainitaan perusteena huumausainerikoksen arvioimiseksi törkeäksi, että rikosentekijä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Törkeää huumausainerikosta koskevassa säännöksessä ankaroittamisperusteen soveltamiselta edellytetään, että tekijät ovat etukäteen organisoituneet ryhmäksi, jossa on jossakin määrin eriytynyt työnjako ja suunnitelma laajamittaisesta toiminnasta. Ryhmätoiminnan ei tarvitse olla toteutunut laajamittaisena, vaan riittävää on, että toiminta on järjestetty sellaiseksi (HE 180/1992 vp).

Puitepäätöksessä sen sijaan viitataan vuoden 1988 yhteisessä toiminnassa määriteltyyn rikollisjärjestöön. Yhteisen toiminnan 1 artiklan 2 kohdan mukaan rikollisjärjestöllä tarkoitetaan useamman kuin kahden henkilön muodostamaa tietyn ajan kestäväää järjestäytyntä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen sellaisia rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljän vuoden pituinen vankeusrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide tai sitä ankarampi rangaistus, olivatpa nämä rikokset itsessään tavoitteena tai keino saada aineellista hyötyä ja tarpeen mukaan vaikuttaa aiheellisesti viranomaisten toimintaa.

Vuoden 1998 yhteinen toiminta rikollisjärjestön toimintaan osallistumisesta on pantu täytäntöön säätämällä rikoslain 17 luvun 1 a § rikollisjärjestön toimintaan osallistumisesta, jonka 4 momentissa on järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä. Määritelmän mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen saman pykälän 1 momentissa tarkoitettuja rikoksia. Viitatus rikokset ovat yksi tai useampi rikos, josta on säädetty vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus tai 11 luvun 8 §:ssä (kiihottaminen kansanryhmää vastaan) tai 15 luvun 9 §:ssä (oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen) tarkoitettu rikos.

Euroopan Unionin neuvoston puitepäätöksessä ihmiskaupan torjunnasta (2002/629/YOS, EYVL N:o L 203, 1.8.2002) on siinä mainittujen rikosten kvalifiointiperusteena käytetty tekojen tekemistä osana vuoden 1988 yhteisessä toiminnassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaa. Tämä velvoite on kansallisesti pantu täytäntöön törkeää laittoman maahantulon järjestämistä koskevassa rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä ja saman luvun törkeää sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämistä koskevassa 18 a §:ssä viittaamalla 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa säädettyyn rikollisjärjestön määritelmään.

Rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa edellytetään, että siinä mainittu rikollisjärjestö on erityisesti järjestäytynyt huumausainerikosten laajamittaista tekemistä varten. Sekä vuoden yhteisessä toiminnassa että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettu rikollisjärjestö on sen sijaan määritelmän mukaan järjestäytynyt minkä tahansa sellaisen rikoksen tekemistä varten, joka täyttää määritelmässä annetut kriteerit eli rikoksen, josta on säädetty vähintään neljän vuoden vähimmäisrangaistuksen. Avoin kysymys on siten, edellyttääkö nyt käsillä oleva puitepäätös, että huumausainerikos on arvioitava törkeäksi myös silloin, kun se on tehty esimerkiksi pääasiassa taloudellisia tai poliittisia rikoksia tekemistä varten järjestäytyneen rikollisryhmän puitteissa. Kansainvälisesti huumausainerikokset voivat olla vain pieni osa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa esimerkiksi laittoman pelitoiminnan ja parituksen ohella.

Puitepäätös ei sisällä säännöksiä siitä, minkä laatuinen tai kuinka vakava rikollisryhmän jäsenenä toimivan rikosentekijän tekemän yksittäisen huumausainerikoksen tulee olla, jotta teko tulee katsoa törkeäksi. Jos rikollisjärjestön määritelmä olisi edellä mainitulla tavalla hyvin laaja, voisi esimerkiksi törkeitä varkausrikoksia varten järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenen vähäininkin huumausainerikos tulla arvioitavaksi törkeäksi huumausainerikokseksi vain kyseisen rikollisryhmän jäsenyyden perusteella. Suomessa rikolaisissa edellytetyllä teon törkeyden kokonaisarvion vaatimuksella voitaisiin rajata ankaroittamisperusteen soveltamista tällaisissa tapauksissa siten, että törkeää huumausainerikosta ei sovellettaisi tapauksiin, joissa säännöksen soveltaminen olisi epäsuhdassa yksittäiseen huumausainerikokseen ja sen teko-olosuhteisiin. Muissa jäsenvaltioissa tällaista kokonaisarviota ei välttämättä edellytetä. Kohtuuttomien lopputulosten välttämiseksi puitepäätöksen määräys on siten tulkittavissa niin, että vain jäsenyys sellaisessa rikollisryhmässä, joka on järjestäytynyt juuri huumausainerikosten tekemistä varten, johtaa ankarampaan rangaistukseen, vaikka järjestöllä voi luonnollisesti olla myös muuta määritelmässä tarkoitettua rikollista toimintaa. Törkeää huumausainerikosta koskevassa rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa mainittu ankaroittamisperuste täyttäisi silloin puitepäätöksen vaatimukset tältä osin.

Vuoden 1988 yhteisen toiminnan määritelmässä ei sen sijaan mainita toiminnan laajamittaisuutta kuten nykyisessä rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa. Yhteisen toiminnan määritelmässä kuitenkin edellytetään rikollisjärjestön toiminnalta tiettyä kestoa, jolla halutaan

rajata pois rikollisjärjestön määritelmästä satunnaiset, yksittäiset rikokset. Törkeää huumausainerikosta koskevassa säännöksessä mainittu edellytys toiminnan laajamittaisuudesta ei siten ole ristiriidassa vuoden 1988 yhteisen toiminnan määritelmän kanssa. Myös Ruotsissa on puitepäättökseen kyseistä velvoitetta kansallisesti täytäntöönpannassa katsottu, että voimassa olevassa laissa oleva törkeän huumausainerikoksen ankaroitamisperuste, joka edellyttää toiminnalta laajamittaisuutta tai ammattimaisuutta, riittää täyttämään puitepäättökseen vaatimukset tältä osin (Reg.prop 2006/06:42).

Puitepäättökseen 3 artiklan 3 kohta ei siten edellytä muutoksia voimassa olevaan törkeää huumausainerikosta koskevaan säännökseen. Puitepäättökseen kyseistä velvoitetta täytäntöönpannassa lainsäädäntöön ehdotetaan siten erilaista ratkaisua kuin mikä tehtiin rikoslain 17 luvun 8 a ja 18 a §:ää säädettäessä. Kyseiset säännökset olivat kuitenkin kansallisesti uusia tunnusmerkistöjä, kun taas törkeän huumausainerikoksen osalta voimassa olevassa laissa on jo ennestään puitepäättökseen velvoitetta asiallisesti vastaava, vaikkakin kirjoitustavaltaan hieman poikkeava ankaroitamisperuste. Voimassa oleva ankaroitamisperuste on myös saanut oikeuskäytännössä vakiintuneen sisällön, joten se on tästäkin syystä perusteltua säilyttää sanamuodoltaan ennallaan.

Artiklan 4 kohta velvoittaa varmistamaan, että 2 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettua rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään viidestä kymmeneen vuotta vankeutta, kun rikos on tehty yhteisessä toiminnassa 98/733/YOS annetun määritelmän mukaisen rikollisjärjestön puitteissa ja kun lähtöaineet on tarkoitettu käytettäväksi huumausaineiden tuotantoon tai valmistukseen 2 kohdan a tai b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Mainittu kohta sisältää määräyksen huumausaineen valmistuksessa käytettäviin lähtöaineisiin liittyvien rikosten vähimmäisrangaistuksesta. Puitepäättökseen kohta sisältää viittauksen kahteen tapaukseen (4 artiklan 2 kohdan a tai b kohdat), jolloin teko on katsottava törkeäksi. Molemmissa tapauksissa edellytetään lisäksi, että teko on tehty järjestäytyneen rikollisjärjestön puitteissa. Lähtöaineiden valmistuksen, kuljetuksen ja jakelun on tullut tapahtua järjestäytyneen rikollisjärjestön puitteissa ja kyse olla sellaisesta määrästä lähtöainetta, jolla voidaan valmistaa suuri määrä huumausainetta (viittaus 2 kohdan a alakohtaan). Toisessa tapauksessa teon on tullut tapahtua järjestäytyneen rikollisjärjestön puitteissa ja kyse olla lähtöaineesta, jota voidaan käyttää terveydelle kaikkein haitallisimpien huumausaineiden valmistukseen tai sellaisen huumausaineen valmistukseen, jolla on vahingoitettu vakavasti usean henkilön terveyttä (viittaus 2 kohdan b alakohtaan). Jälkimmäisessä tapauksessa voi olla kyse melko vähäisestäkin määrästä lähtöainetta. Molemmissa tilanteissa edellytetään lisäksi, tekijä on tietoinen siitä, että lähtöaineita käytetään huumausaineen laittomaan tuotantoon tai valmistukseen.

Huumausainerikoksen edistämisestä ei rikoslaisissa ole säädetty törkeää tekemuotoa. Puitepäättökseen vaatimusten täyttämiseksi ehdotetaan, että rikoslain 50 lukuun lisättäisiin uusi 4 a §, jossa säädettäisiin rangaistavaksi törkeä huumausainerikoksen edistäminen. Uuden pykälän 1 kohdassa säädettäisiin, että jos huumausainerikoksen edistämässä rikoksenteikijä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteikijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä.

Toisena ankaroitamisperusteena ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 50 luvun uuden 4 a §:n 2 kohdassa, että jos huumausainerikoksen edistämiseksi rikoksentehtäjä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja toiminnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostelleen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä.

Rangaistusasteikoksi ehdotetaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Huumausainerikoksen edistämisenä säädetään rikoslain 50 luvun 4 §:n 2 kohdassa rangaistavaksi myös huumausainerikoksen tai sen valmistelun tai pykälän 1 kohdassa mainitun toiminnan edistäminen varoja lainaamalla tai muuten rahoittamalla tietoisena siitä, että rahat käytettäisiin tähän tarkoitukseen. Puitepäätös ei sisällä määräyksiä mainitun kaltaisesta toiminnasta eikä siten myöskään tällaisesta teosta säädettävästä vähimmäisrangaistuksesta. Törkeän tekemuodon ulottaminen koskemaan huumausainerikoksen tekemiseen soveltuviin välineisiin ja aineisiin liittyvien rikosten lisäksi myös 2 kohdassa mainittua toiminnan rahoittamista on siten tehtävä kansallisen harkinnan pohjalta.

Huumausainerikoksen edistämissäännöksessä todetaan, että sitä ei sovelleta, jos teko on rangaistavaa osallisuutena huumausainerikoksen tai törkeään huumausainerikokseen. Säännöksessä laajennetaan siten rangaistavuutta pitemmälle kuin yllytykseen ja avunantoon syyllistyminen johtaisi. Rahoittajan suhde konkreettiseen huumausainerikokseen voi siten olla melko etäinen. Rahoittajalta ei vaadita muun muassa täsmällisempää käsitystä tehdystä tai suunnitellusta huumausainerikoksesta, vaan pelkkä tietoisuus siitä, että rahat käytettäisiin tähän tarkoitukseen, riittää (HE 180/1992 vp). Varojen lainaamisella tai muulla rahoittamisella toisaalta ylläpidetään huumausainerikollisuutta ja toiminta voi olla olennainen osa kansainvälistä järjestäytyneitä rikollisuutta. Teolla voidaan pyrkiä myös hankkimaan suurta taloudellista hyötyä. Tässä valossa rahoittaminen tai lainaaminen voivat moitittavuudeltaan olla täysin rinnasteisia muiden huumausainerikoksen edistämisenä rangaistavien tekotapojen kanssa. Näistä syistä törkeä huumausainerikoksen edistämistä koskeva säännös ehdotetaan ulotettavaksi koskemaan myös huumausainerikosten rahoittamista, vaikka puitepäätös ei tähän velvoitakaan.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten kohteena olevat aineet, käytettäväksi aiotut rikoksentekevälineet, sekä rikosten tuottama hyöty, taikka omaisuus, joka arvoltaan vastaa rikoksen tuottaman hyödyn, aineiden tai välineiden arvoa, voidaan tuomita menetetyksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta uhrien tai muiden hyvässä uskossa toimineiden kolmansien henkilöiden oikeuksia. Termeillä ”menetetyksi tuomitseminen”, ”rikoksentekevälineet”, ”rikoksen tuottama hyöty” ja ”omaisuus” on sama merkitys kuin rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesusta, etsinnästä, takavarikosta ja menetetyksi tuomitsemisesta tehdyn Euroopan neuvoston vuoden 1990 yleissopimuksen 1 artiklassa.

Rikoslain 50 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään mainitussa luvussa tarkoitettujen rikosten tekemisessä käytettyjen välineiden, tarvikkeiden ja aineiden tuomitsemisesta valtiolle menetetyksi. Koska kohdassa viitataan kaikkiin 50 luvun rikoksiin, se tulisi jatkossa koskemaan myös ehdotettavaa törkeää huumausainerikoksen edistämistä. Muutoin sovelletaan rikoslain 10 luvun säännöksiä menettämisseuraamuksista. Rikoslain 10 luvun 2 §:ssä säädetään hyödyn menettämisestä ja 7 §:ssä arvon menettämisestä. Puitepäätöksessä mai-

nitun Euroopan neuvoston niin sanotun konfiskaatiosopimuksen määräykset otettiin huomioon rikoslain 50 lukua säädettäessä, minkä jälkeen Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1994 (SopS 53/1994). Edellä mainitut lainsäännökset täyttävät puitepäättöksen vaatimukset menettämisseuraamuksista.

5 artikla. **Erityiset olosuhteet**

Artiklan mukaan sen estämättä, mitä 4 artiklassa säädetään, kukin jäsenvaltio voi toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että 4 artiklassa tarkoitettuja rangaistuksia voidaan alentaa, jos rikoksentehtyjä: a) luopuu huumausaineiden ja niiden lähtöaineiden kauppaan liittyvästä rikollisesta toiminnastaan; ja b) antaa hallinto- tai oikeusviranomaisille tietoja, joita nämä eivät olisi voineet muutoin saada ja joiden avulla nämä voivat: i) estää rikoksen vaikutukset tai lieventää niitä; ii) tunnistaa muut rikoksentehtyjät tai asettaa nämä syytteeseen; iii) saada todisteita; tai iv) estää uusia 2 ja 3 artiklassa tarkoitettuja rikoksia.

Artiklassa mahdollisuus rangaistuksen lieventämiseen siinä mainituissa tilanteissa on jätetty jäsenvaltion harkintaan. Artikla on vastaavanlainen kuin terrorismin torjuntaa koskevassa puitepäättösehdotuksessa 2002/475/YOS. Rikoslain 6 luvun 6 §:n 3 kohdan mukaan rangaistuksen lieventäminen koskee vain tekijän pyrkimystä estää tai lieventää oman rikoksensa vaikutuksia taikka edistää oman rikoksensa selvittämistä. Rikoslain yleistä osaa uudistettaessa rangaistuksen lieventämiseen silloin, kun rikoksentehtyjä ryhtyy yhteistyöhön viranomaisen kanssa muiden tekemien rikosten selvittämisen edistämiseksi eli niin sanottuun kruununtodistajajärjestelmään, suhtauduttiin kielteisesti (HE 44/2002 vp), kuten myös useissa eri puitepäättöksiä koskevissa lakivaliokunnan lausunnoissa (LaVL 20/2001 vp, LaVL 22/2001 vp, LaVL 9/2005 vp). Artikla ei siten anna aihetta lainsäädännön muuttamiseen.

6 artikla. **Oikeushenkilöiden vastuu**

Artiklan 1 kohta velvoittaa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen 2 tai 3 artiklassa tarkoitettusta rikoksesta, jonka on oikeushenkilön hyväksi tehnyt joko yksin tai oikeushenkilön elimen osana toimien henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu: a) valtaan edustaa oikeushenkilöä; b) valtuutukseen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta; tai c) valtuutukseen harjoittaa valvontaa oikeushenkilössä.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on 1 kohdassa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeushenkilö voidaan saattaa vastuuseen silloin kun 1 kohdassa tarkoitettun henkilön laiminlyönti ohjauksen tai valvonnan osalta on mahdollistanut sen, että oikeushenkilön alaisena toimiva henkilö on tehnyt sen hyväksi jonkin 2 tai 3 artiklassa tarkoitetuista rikoksista.

Artiklan 3 kohdassa todetaan, että oikeushenkilöiden 1 ja 2 kohdan mukainen vastuu ei estä rikosoikeudellisia menettelyjä niitä luonnollisia henkilöitä vastaan, jotka syyllistyvät tai yllyttävät 2 tai 3 artiklassa tarkoitettuun rikokseen tai avustavat siinä.

Artikla vastaa useissa eri puitepäättöksissä aikaisemmin hyväksytyjä määräyksiä oikeushenkilön vastuusta. Näitä puitepäättöksiä täytäntöönpannassa rikoslain 9 luvun säännösten yhteisövastuun yleisistä edellytyksistä on todettu vastaavan asetettuja velvoitteita (HE 22/2001 vp, 2/2003 vp, HE 8/2005 vp, HE 52/2005 vp).

Lainsäädäntö ei sen sijaan vastaa artiklan velvoitteita oikeushenkilön vastuun laajuuden suhteen, koska oikeushenkilöä ei voida saattaa vastuuseen rikoslain 50 luvun rikoksista. Puitepäätöksen velvoitteiden täyttämiseksi esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 50 lukuun lisättäisiin uusi 8 §, jolla oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikoksen valmisteluun, huumausainerikoksen edistämiseen ja ehdotettuun uuteen törkeään huumausainerikoksen edistämiseen. Puitepäätös ei koske huumausaineen käyttörikosta, joka luonteeltaan yksilörikoksena jätettäisiin oikeushenkilön rangaistusvastuun ulkopuolelle. Puitepäätös ei myöskään koske huumausainerikoksen valmistelua. Valmisteluun liittyvät toimet voidaan kuitenkin tehdä kaupallisessa toiminnassa ja siten yhtiömuodossa, joten oikeushenkilön vastuun ulottaminen myös valmistelutyyppeihin toimiin on perusteltua.

7 artikla. **Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset**

Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion tulee varmistaa, että 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti vastuussa olevaksi todetulle oikeushenkilölle voidaan määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia, joihin kuuluu rikosoikeudellisia tai muita sakkoja ja joihin voi kuulua myös muita seuraamuksia, kuten: a) oikeuden menettäminen verohelpotuksiin tai muihin julkisista varoista myönnettäviin etuuksiin taikka tukiin; b) väliaikainen tai pysyvä kielto harjoittaa liiketoimintaa; c) tuomioistuimen valvontaan asettaminen; d) oikeudellinen määräys lopettaa toiminta; e) rikoksen tekemiseen käytettyjen laitosten sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi; f) 4 artiklan 5 kohdan mukaisesti 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen rikosten kohteena olevien aineiden, käytettyjen tai käytettäväksi aiottujen rikosentekovälineiden, sekä rikosten tuottaman hyödyn, taikka omaisuuden, joka arvoltaan vastaa hyödyn, aineiden tai välineiden arvoa, menetetyksi tuomitseminen.

Artiklan 2 kohdan mukaan 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti vastuussa olevaksi todetulle oikeushenkilölle tulee voida langettaa tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia tai toimenpiteitä.

Oikeushenkilölle voidaan määrätä rikoslain 9 luvun nojalla yhteisösakko. Tältä osin lainsäädäntö vastaa artiklan velvoitteita. Artiklan 1 kohdan a-e alakohdassa mainittujen harkinnanvaraisten erityisseuraamusten ei ole 6 artiklan yhteydessä mainittujen aikaisempien puitepäätösten täytäntöönpanon yhteydessä todettu antavan aiheutta lainsäädännön muuttamiseen. Tätä ei ehdoteta myöskään tässä yhteydessä.

Artiklan 1 kohdan f alakohdassa mainittua oikeushenkilölle määrättävää menettämisseuraamusta ei sen sijaan ole mainittu aikaisemmissa puitepäätöksissä. Rikoslain 10 luvun 1 §:n 3 kohdan mukaan menettämisseuraamus voidaan tuomita teosta, josta oikeushenkilö voidaan tuomita 9 luvun mukaan rangaistukseen, vaikka rikosentekijää ei saataisi selville tai muusta syystä tuomita rangaistukseen. Menettämisseuraamus tuomitaan oikeushenkilölle (HE 80/2000 vp). Lainsäädäntö vastaa siten artiklan 1 kohdan f alakohdan vaatimuksia, vaikka se harkinnanvaraisena ei edellytäkään lainsäädäntöä tai sen muuttamista.

8 artikla. **Lainkäyttövalta ja syytteesenpano**

Artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet saattaakseen 2 ja 3 artiklassa tarkoitetut rikokset lainkäyttövaltansa piiriin, silloin kun: a)

rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella; b) rikoksentekijä on sen kansalainen; tai c) rikos on tehty kyseisen jäsenvaltion alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön lukuun.

Artiklan 1 kohdan a alakohdassa lainkäyttövallan perusteena on alueperiaate, josta säädetään rikoslain 1 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan aina Suomen lakia. Rikoslain 1 luvun mukaan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä missä teko suoritettiin että siellä missä sen seuraus ilmeni. Suomen lain soveltamiseksi siten riittää, että vain osa teosta on tehty Suomen alueella. Rikoslain säännökset täyttävät tältä osin artiklan 1 kohdan a alakohdan vaatimukset.

Koska Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan aina Suomen lakia, artiklan 1 kohdan b alakohta kansalaisuusperiaatteesta tulee sovellettavaksi vain rikokseen, jotka on tehty Suomen ulkopuolella. Mainitun b alakohdan tarkoittamiin tapauksiin soveltuu rikoslain 1 luvun 6 §, jonka mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Rikoslain 1 luvun 11 §:ssä kuitenkin säädetään, että Suomen lakia voidaan soveltaa vain, jos teko on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän valtio-oikeusjärjestelmässä. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, edellytetään lisäksi, että teosta olisi Suomen lain mukaan voinut seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Suomen lainsäädäntö asettaa siten lainkäyttövallan ulottamiselle näihin tapauksiin rajoituksia.

Artiklan 1 kohdan c alakohdassa velvoitetaan jäsenvaltio ulottamaan lainkäyttövaltansa myös tapauksiin, joissa rikos on tehty kyseisen jäsenvaltion alueelle sijoittuneen oikeushenkilön lukuun.

Koska tällainen rikos Suomessa tehtynä aina kuuluu alueperiaatteen soveltamisen kautta Suomen lainkäyttövaltaan, myös c alakohta tulisi sovellettavaksi vain niissä tapauksissa, joissa rikos on tehty ulkomailla sellaisen oikeushenkilön lukuun, jonka toimipaikka on Suomessa. Rikoslain 1 luvun mukaan Suomen lakia ei voida soveltaa yksinomaan sillä perusteella, että teko on tehty ulkomailla suomalaisen oikeushenkilön hyväksi. Rikoslain 1 luvun 5 §:n mukaan Suomen lakia sovelletaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, jos rikos on kohdistunut suomalaiseen yhteisöön, säätiöön tai yhtiöön. Suomen lakia voidaan puitepäätöksen c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa soveltaa myös, jos ulkomailla tehdyllä teolla on lisäksi jokin muu rikoslain 1 luvussa mainittu liittymäkohta Suomeen. Oikeushenkilön hyväksi tehdyn rikoksen tulee siten olla suomalaisen tekemä ja kaksoisrangaistavuusedellytyksen täytyä taikka rikoksen tulee täyttää 3 §:ssä mainitut Suomeen kohdistuneen rikoksen edellytykset. Jos rikokseen sovelletaan näiden periaatteiden nojalla Suomen lakia, myös oikeushenkilö voi rikoslain 1 luvun 9 §:n mukaan joutua vastuuseen. Suomen lainkäyttövalta voidaan siten voimassa olevan lain mukaan ulottaa c alakohdassa tarkoitettuun tapaukseen vain laissa säädetyin rajoituksin. Näin on todettu vastaavasta määräyksestä myös aikaisempia puitepäätöksiä kansallisesti täytäntöönpannassa (esimerkiksi HE 188/2002 vp, HE 52/2005 vp)

Rikoslain 50 luvun rikokset huumausaineen käyttörikosta lukuun ottamatta ovat kuitenkin rikoslain 1 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä rikoksia, joihin Suomen ulkopuolella tehtyinä sovelletaan tekopaikan laista riippumatta Suomen lakia (niin sanottu universaaliperiaate).

Pykälän 1 momentissa mainituissa tapauksissa kansainväliseksi rikokseksi säätäminen perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvä-

lisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen. Rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta on annettu asetus (627/1996), jossa luetellaan kansainväliset rikokset. Asetuksen 1 §:n 4 kohdassa mainitaan YK:n yleissopimuksissa tarkoitettuina rikoksina huumausainerikos, törkeä huumausainerikos, huumausainerikoksen valmistelu, huumausainerikoksen edistäminen ja kätkemisrikos. Lainsäädäntö täyttää siten näiden rikosten osalta puitepäätöksen vaatimukset lainkäyttövallan käytön osalta.

Esityksessä ehdotetaan rikoslain 50 lukuun uutta 4 a §:ää törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä puitepäätöksen vaatimusten täyttämiseksi. Törkeä huumausainerikoksen edistäminen on asetuksen 1 §:n 4 kohdassa mainittuihin YK:n yleissopimukseen perustuvan huumausainerikoksen edistämisen törkeä tekemuoto. Kansainväliseksi rikokseksi säädetään yleensä vain hyvin vakaviksi arvioidut rikokset. Koska teon perusmuoto huumausainerikoksen edistäminen on arvioitu voimassa olevassa lainsäädännössä vakavaksi rikoksi, on johdonmukaista, että myös teon törkeä tekemuoto säädetään kansainväliseksi rikokseksi. Tämän vuoksi tässä esityksessä ehdotettujen rikoslain 50 luvun muutosten tultua voimaan myös törkeä huumausainerikoksen edistäminen säädettäisiin kansainväliseksi rikokseksi lisäämällä se asetuksen 1 §:n 4 kohdassa säädettyyn rikosluetteloon.

Tämän jälkeen Suomen lainsäädäntö vastaa ja menee merkittävästi puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdan a-c alakohdassa säädettyjä velvoitteita pitemmälle Suomen lainkäyttövallan soveltamisessa puitepäätöksessä tarkoitettuihin rikoksiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi päättää, että se ei sovelle tai että se soveltaa vain erityistapauksissa tai -olosuhteissa 1 kohdan b ja c alakohdan mukaisia tuomioistuimen toimivaltaa koskevia sääntöjä, jos rikos on tehty sen alueen ulkopuolella. Jäsenvaltion on ilmoitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle päätöksestään soveltaa 2 kohtaa sekä mainittava tarvittaessa ne erityistapaukset tai -olosuhteet, joissa päätöstä sovelletaan. Koska puitepäätöksen tarkoittamat rikokset ovat Suomen ulkopuolella tehtyinä kansainvälisiä rikoksia, kohdassa tarkoitettuja rajoituksia ja ilmoituksia ei ole tarpeen tehdä.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltion, joka ei lainsäädäntönsä nojalla luovuta omia kansalaisiaan, on toteutettava tarvittavat toimenpiteet saattaakseen 2 tai 3 artiklassa tarkoitettut rikokset lainkäyttövallansa piiriin ja ryhtyäkseen tarvittaessa niitä koskeviin syytetoimiin, kun rikoksen on tehnyt kyseisen jäsenvaltion kansalainen sen alueen ulkopuolella. Kohta sisältää niin sanotun tuomitse tai luovuta –periaatteen. Koska puitepäätöksen tarkoittamat rikokset ovat kansainvälisiä rikoksia, lainsäädäntö täyttää myös kyseisen veloitteen (näin myös HE 188/2002 vp).

9 artikla. **Täytäntöönpano ja kertomukset**

10 artikla. **Alueellinen soveltaminen**

11 artikla. **Voimaantulo**

Puitepäätöksen 9 artiklan mukaan puitepäätös on pantava täytäntöön kansallisesti viimeistään 12 päivänä toukokuuta 2006. Saman määräajan kuluessa jäsenvaltioiden on toimitettava neuvoston pääsihteeristölle ja komissiolle säännökset, joilla ne saattavat puitepäätöksessä niille määrätyt velvollisuudet osaksi kansallista lainsäädäntöään. Komissio puolestaan toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään 12 päivään toukokuuta 2009 mennessä kertomuksen puitepäätöksen täytäntöönpanon toteuttamisesta, joka sisältää muun muassa täytäntöönpanon vaikutukset oikeudelliseen yhteistyöhön laittoman huumausainekaupan alalla. Neuvosto arvioi tämän kertomuksen perusteella kuuden kuukauden

kuluessa kyseisen kertomuksen toimittamisesta, ovatko jäsenvaltiot toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet tämän puitepäätöksen noudattamiseksi.

Puitepäätöstä sovelletaan 10 artiklan mukaan myös Gibraltariin.

Artiklassa 11 on vakiintunut määräys voimaantulosta.

2. Lakiehdotuksen perustelut

Rikoslaki

50 luku

1 §. Huumausainerikos

Esityksessä ehdotetaan luvun 1 §:n 1 kohdan muuttamista niin, että huumausaineen viljelyn yritys säädetään rangaistavaksi. Tekijän katsotaan viljelevän kasvia, kun hän on kylvännyt tai istuttanut sen, joten teko täyttyy hyvin varhaisessa vaiheessa. Yritykselle ei siten jää käytännössä paljokaan tilaa. Viljelyyn tarvittavien aineiden tai välineiden hankkiminen huumausainerikoksen tekemiseksi tulee lisäksi erikseen rangaistavaksi huumausainerikoksen valmisteluna luvun 3 §:n mukaan (HE 180/1992 vp). Puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohta velvoittaa kuitenkin viljelyn yrityksen säätämiseen erikseen rangaistavaksi.

Myös pykälän 2 kohtaa ehdotetaan puitepäätöksen 3 artiklan vuoksi muutettavaksi niin, että huumausaineen kuljetuksen tai kuljetuttamisen yritys säädettäisiin rangaistavaksi. Kuljetuksen ja kuljetuttamisen yrityksen säätäminen rangaistavaksi on perusteltua, koska myös maahantuonnin ja viennin yritys on jo nykyisin säädetty rangaistavaksi.

4 §. Huumausainerikoksen edistäminen

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Momentissa säädettäisiin pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun huumausainerikoksen edistämisen yritys rangaistavaksi. Viitatussa kohdassa on kyse huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten tapahtuvasta välineiden, tarvikkeiden tai aineiden kuljettamisesta, luovuttamisesta tai välittämisestä tietäen, että niitä tulnaisiin käyttämään tähän tarkoitukseen. Muutoksen jälkeen lainsäädäntö täyttäisi tältä osin puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdan vaatimukset.

4 a §. Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Lukuun ehdotetaan uutta 4 a §:ää törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä. Jos huumausainerikoksen edistämisessä rikoksenteijä toimisi huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen tai toiminnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä olisi tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä.

Törkeän tekemuodon soveltaminen edellyttäisi siten aina, että huumausainerikoksen edistämiseen syyllistynyt rikosentekijä toimisi huumausainerikoksia tekevän rikollisryhmän jäsenenä. Tämän lisäksi ehdotettu 1 momentin 1 kohta koskisi edellytyksiä, joiden käsillä ollessa välineisiin, tarvikkeisiin tai aineisiin liittyvä teko voidaan arvioida törkeäksi. Kyse tulisi olla erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistuksen edistämisestä. Tältä osin ehdotus perustuu puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdassa mainittuihin velvoitteisiin.

Momentin 2 kohdassa mainittu huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua koskeva edellytys kattaisi huumausainerikoksen edistämisen perusmuodon tekotavoista sekä rikoslain 50 luvun 4 §:n 1 kohdassa mainitut välineisiin, aineisiin tai tarvikkeisiin liittyvät teot että pykälän 2 kohdassa mainitun toiminnan rahoittamisen. Puitepäätökseen ei sisälly määräyksiä huumausainerikoksen edistämisestä toimintaa rahoittamalla, mutta tämä ehdotetaan mainittavaksi säännöksessä yleisperusteluissa selostetuista syistä.

Huumausaineen valmistukseen käytettävien välineiden, tarvikkeiden ja aineiden osalta ehdotettu 2 kohta saattaa käytännössä olla usein päällekkäinen 1 kohdan kanssa, koska taloudellinen hyöty on käytännössä yleensä huomattavaa, jos kyseessä on suuren huumausainemäärän valmistaminen. Ehdotetussa 2 kohdassa mainitulla perusteella taloudellisen hyödyn huomattavuudesta voisi olla itsenäistäkin merkitystä välineisiin, tarvikkeisiin ja aineisiin liittyvien tekojen osalta, jos kyse olisi esimerkiksi lähtöaineesta, jota käytettäisiin syystä tai toisesta harvinaiseksi käyvän huumausaineen valmistukseen, jonka markkinahinta yllättäen nousisi. Ehdotettu 2 kohdan peruste taloudellisen hyödyn huomattavuudesta soveltuisi kuitenkin erityisesti toiminnan rahoittamisella tapahtuvaan huumausainerikoksen edistämiseen.

Rangaistukseksi ehdotetaan vähintään neljää kuukautta ja enintään kuutta vuotta vankeutta. Vastaava rangaistusasteikko on säädetty nykyisin esimerkiksi rikoslain 32 luvun 6 §:n törkeästä rahanpesusta ja saman luvun 3 §:ssä säädetystä törkeästä ammattimaisesta kätkemisrikoksesta. Myös nämä rikokset tukevat ja ylläpitävät muuta rikollisuutta ja ovat tässä suhteessa rinnasteisia huumausainerikoksen edistämisen kanssa. Esityksellä saatettaisiin lainsäädäntö vastaamaan seuraamuksen ankaruuden osalta puitepäätöksen 4 artiklan 4 kohdan velvoitteita, jossa edellytetään vähintään viiden vuoden enimmäisrangaistusta.

Ehdotetun 2 momentin mukaan yritykseen olisi vastaavasti sovellettava, mitä 4 §:n 2 momentissa on yrityksestä ehdotettu säädettäväksi. Törkeän huumausainerikoksen edistämisen yritys olisi siten aivan kuten teon perusmuodossakin rangaistavaa vain, jos tekotapana olisi huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten tapahtuvasta välineiden, tarvikkeiden tai aineiden kuljettaminen, luovuttaminen tai välittäminen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen on säädetty rangaistavaksi myös rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä. Mainitun pykälän nojalla rangaistaan aivan kuten huumausainerikoksen edistämisessäkin ryhmän toimintaan osallistunutta, jonka toimintaa ei voida rangaista osallisuutena ryhmän toiminnassa tehtyihin päärikoksiin. Päärikoksista edellytetään säädettyksi vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus, minkä törkeän huumausainerikoksen rangaistusasteikko täyttää. Osallistumisen muotoina mainitaan kyseisen pykälän 1 momentissa myös osittain samoja tekoja kuin törkeän huumausainerikoksen edistämisessä, esimerkiksi 2 kohdassa ryhmän varustaminen vaarallisilla aineilla ja 3 kohdassa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeillä välineillä. Pykälän 4 momentissa säädetään järjestäy-

tyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan säännöksen soveltaminen kuitenkin toissijaiseksi, eli sitä sovelletaan vain, jos teosta ei muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta on säädetty rangaistukseksi enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeä huumausainerikoksen edistäminen, jonka enimmäisrangaistukseksi ehdotetaan kuutta vuotta vankeutta, syrjäyttäisi siten järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan säännöksen soveltamisen. Euroopan yhteisöjen komissio on tammikuussa 2005 tehnyt ehdotuksen (KOM (2005) 6 lopullinen) neuvoston puitepäätökseksi järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Puitepäätösluonnoksessa ehdotetaan, että järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan osallistumisesta tulisi jäsenvaltioissa säätää vähimmäksi enimmäisrangaistukseksi viisi vuotta vankeutta. Ehdotuksen käsittely neuvoston työryhmässä on vielä kesken. Ehdotetussa muodossaan valmisteltavana oleva puitepäätös ei kuitenkaan vaikuttaisi edellä mainittujen säännösten keskinäiseen suhteeseen.

8 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Luvun uudessa 8 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä ehdotetaan sovellettavaksi huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikoksen valmisteluun, huumausainerikoksen edistämiseen ja törkeään huumausainerikoksen edistämiseen. Yhteisövastuuta ei sen sijaan ehdoteta sovellettavaksi huumausaineen käyttörikokseen, joka on tyyppilinen luonnollisen henkilön tekemä rikos.

Ehdotuksella saatettaisiin lainsäädäntö vastamaan puitepäätöksen 6 artiklan velvoitteita.

3. Voimaantulo

Puitepäätös tulee olla pantu täytäntöön jäsenvaltioissa toukokuun 12 päivään 2006 mennessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mainittuna päivänä.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotettuun lakiin ei sisälly perustuslain kannalta ongelmallisia ehdotuksia. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1. Laki rikoslain 50 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä joulukuuta annetun rikoslain (39/1889) 50 luvun 1 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1304/1993 ja osaksi laissa 564/2001 ja

lisätään 50 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 1304/1993, uusi 2 momentti ja 50 lukuun uusi 4 a ja 8 § seuraavasti:

50 luku

Huumausainerikoksista

1 §

Huumausainerikos

Joka laittomasti

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, kokapensasta tai hampppua käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena,
 - 2) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,
 - 3) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai
 - 4) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,
- on tuomittava *huumausainerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

4 §

Huumausainerikoksen edistäminen

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun huumausainerikoksen edistämisen yritys on rangaistava.

4 a §

Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Jos huumausainerikoksen edistämisessä rikoksentehtäjä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja

- 1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen tai
- 2) toiminnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen on vastaavasti sovellettava, mitä 4 §:n 2 momentissa on yrityksestä säädetty.

8 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikoksen valmisteluun, huumausainerikoksen edistämiseen ja törkeään huumausainerikoksen edistämiseen sovelletaan mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Helsingissä päivänä kuuta 200 .

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*

1. Lag om ändring av 50 kap. i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 50 kap. 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1304/1993 och 564/2001, och fogas till 50 kap. 4 §, sådan den lyder i nämnda lag 1304/1993, ett nytt 2 mom. och till 50 kap. nya 4 a och 8 § som följer:

50 kap.

Om narkotikabrott

1 §

Narkotikabrott

Den som olagligen

- 1) tillverkar eller försöker tillverka narkotika eller odlar eller försöker odla opiumvallmo, kokabuske eller hampa för att användas som narkotika eller råvara för narkotika,
- 2) för eller försöker föra narkotika in i eller ut ur landet eller transporterar eller låter transportera eller försöker transportera eller låta transportera narkotika,
- 3) säljer, förmedlar, till någon annan överlåter eller på annat sätt sprider eller försöker sprida narkotika, eller
- 4) innehar eller försöker anskaffa narkotika,

skall för *narkotikabrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

4 §

Främjande av narkotikabrott

Försök till främjande av narkotikabrott enligt 1 mom. 1 punkten är straffbart.

4 a §

Grovt främjande av narkotikabrott

Om vid främjande av narkotikabrott gärningsmannen verkar som medlem i en kriminell sammanslutning som organiserats särskilt för att begå narkotikabrott i stor skala och

- 1) det redskap, tillbehör eller ämne som är föremål för brott är avsett för tillverkning av synnerligen farlig narkotika eller en stor mängd narkotika eller
 - 2) genom verksamheten eftersträvas avsevärd ekonomisk vinning
- och främjandet av narkotikabrott även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt främjande av narkotikabrott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

På försök tillämpas på motsvarande sätt vad som i 4 § 2 mom. föreskrivs om försök.

8 §

Juridiska personers straffansvar

På narkotikabrott, grovt narkotikabrott, förberedelse till narkotikabrott, främjande av narkotikabrott och grovt främjande av narkotikabrott tillämpas vad som föreskrivs om juridiska personers straffansvar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 200 .

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Leena Luhtanen*